
Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra Våningshus, Helle – Der nede, Valle kommune, Aust-Agder, Norge

NNU Rapport 30 – 2019

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: Helge Paulsen

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Aust-Agder

Helle – ”Der nede”

Valle kommune

Gnr/Bnr: 70/20

Koordinater: 59.0612959 N, 7.5669259 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Kulturminnevern i Aust-Agder, Fylkeskonservatoren i Vest-Agder og Nationalmuseet

Prøver udtaget af: Helge Paulsen og Anders Dalseg

Undersøgt af: Niels Bonde og Claudia Baittinger

NNU j. nr.: A9617, juni 2019.

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra hjemmesiden www.nnuweb.dk, under Dendrokronologi, Se endvidere Fylkeskonservatoren i Vest-Agders oversigt over dendrokronologiske undersøgelser <http://vaf.maps.arcgis.com> .

Våningshus

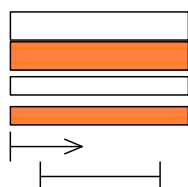
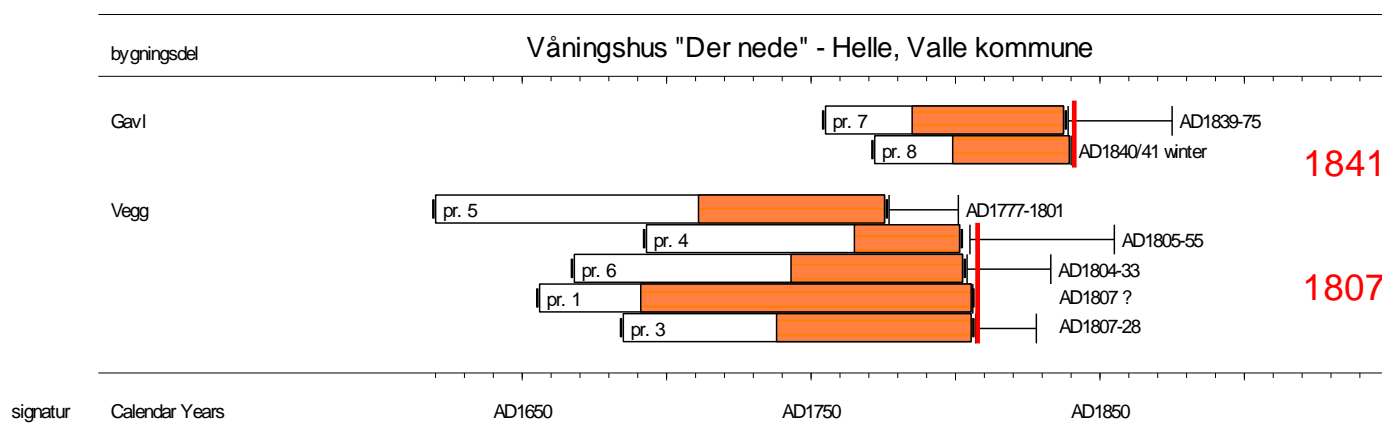
I alt er ti prøver af fyrretræ (*Pinus sylvestris*) fra **otte tømmerstykker** (seks stokke og to gavlstokke) undersøgt. Alle er udtaget som boreprøver.

Prøver fra syv tømmerstykker er dateret. Der er konstateret splintved på alle prøver, og ”Waldkante” (træets sidstdannede årring) på én af prøverne.

Antal årringe i prøverne varierer mellem 48 og 157.

For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Undersøgelsen viser, at to prøver- udtaget i gavl mod nord - stammer fra træer, hvor begge formentlig er fældet vinteren 1840/41. Én af disse prøver har Waldkante bevaret. Fire prøver *kan* stamme fra træer, der formentlig er fældet ca. 1807. Og endelig stammer den syvende prøve fra et træ, der formentlig er fældet indenfor tidsrummet 1777 til 1801.

kerneved
 splintved
 kerneved ikke målt
 splintved ikke målt
 fældet efter
 fældet mellem

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. Den røde signatur er en tolkning!

Antallet af årringe i splintved hos fyrretræ kan variere voldsomt fra ca. 40 til ca. 90 eller flere, og tit er det mere end svært at identificere splintved. Dette gælder særligt, når det drejer sig om borekerner. Almindeligvis gælder, at antal årringe i splintved afhænger af træets egenalder. Jo flere årringe i kerneved, desto flere årringe i splintved. Et ungt træ (juvenil) har færre årringe i splintved end et modent - eller gammelt træ.

Årringskurverne fra de syv daterede prøver er sammenregnet til en middelvej, N396M003, på 221 år, som dækker perioden 1620 – 1840.

Kryds-datering absolut

Årringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund- og referancekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge. (se tabel)

Referencer:

Anvendt splintstatistik for fyrretræ: 40 - 90

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af Thomas S. Bartholin (Scandinavian Dendro) og Terje Thun (NTNU).

kurve	-	-	N396M003	
-	start	dates	AD1620	
-	dates	end	AD1840	
aam01 indland	AD1254	AD1744	4.215	N Aust Agder indenlands [Setesdal] 27 timber
aam02 kyst	AD1487	AD1837	8.18	N Aust Agder kystnær 18 timber
VA_2011_3	AD1223	AD1879	7.648	N Vest-Agder med Aaseral 316 timber
VAAuAaser	AD1353	AD1879	7.50	N Vest-Agder uden Aaseral 225 timber
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	3.70	N Aaseral 113 timber

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver. For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurve

New mean sequence N396M003

Dated AD1620 to AD1840

Contains the following curves

N3960019.d dated AD1656 to AD1806 of type R 115 N

N3960039.d dated AD1685 to AD1806 of type R 68 N

N3960049.d dated AD1693 to AD1802 of type R 37 N

N3960059.d dated AD1620 to AD1776 of type R 65 N

N3960069.d dated AD1668 to AD1803 of type R 60 N

N3960079.d dated AD1755 to AD1838 of type R 53 N

N3960089.d dated AD1772 to AD1840 of type R 41 W

Katalog over undersøgte prøver:

Borekerner fra Våningshus "der nede", Helle

N3960019.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 1
 Raw Ring-width PISY data of 151 years length
 Dated AD1656 to AD1806
 115 sapwood rings and no bark surface
 Average ring width 93.07 Sensitivity 0.23
 Interpretation: AD1807?

N3960029.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 2
 Raw Ring-width PISY data of 48 years length
 Undated; relative dates - 1 to 48
 30 sapwood rings and no bark surface
 Average ring width 211.17 Sensitivity 0.11

N3960039.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 3
 Raw Ring-width PISY data of 122 years length
 Dated AD1685 to AD1806
 68 sapwood rings and no bark surface
 Average ring width 90.95 Sensitivity 0.22
 Interpretation: AD1807-28

N3960049.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 4
Raw Ring-width PISY data of 110 years length
Dated AD1693 to AD1802
37 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 106.01 Sensitivity 0.20
Interpretation: AD1805-55

N3960059.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 5
Raw Ring-width PISY data of 157 years length
Dated AD1620 to AD1776
65 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 113.30 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1777-1801

N3960069.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 6
Raw Ring-width PISY data of 136 years length
Dated AD1668 to AD1803
60 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 90.38 Sensitivity 0.20
Interpretation: AD1804-33

N3960079.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 7
Raw Ring-width PISY data of 84 years length
Dated AD1755 to AD1838
53 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 96.42 Sensitivity 0.22
Interpretation: AD1839-75

d-filer\N3960089.d

A9617 våningshus 'Der nede' Helle 70/20 Valle AA prøve 8
Raw Ring-width PISY data of 69 years length
Dated AD1772 to AD1840
41 sapwood rings and winter bark surface
Average ring width 165.04 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1840/41 winter

A 3617

N 396

FELTRAPPORT

Dendrokronologisk objekt:	Våningshus, "Der nede" Helle
Fylke:	Aust - Agder
Kommune nr.:	Valle
Gnr/Bnr:	70/20
Koordinater:	
Prøvene tatt av:	Anders Dalseg – Helge Paulsen
Dato for prøver:	15. mai 2018

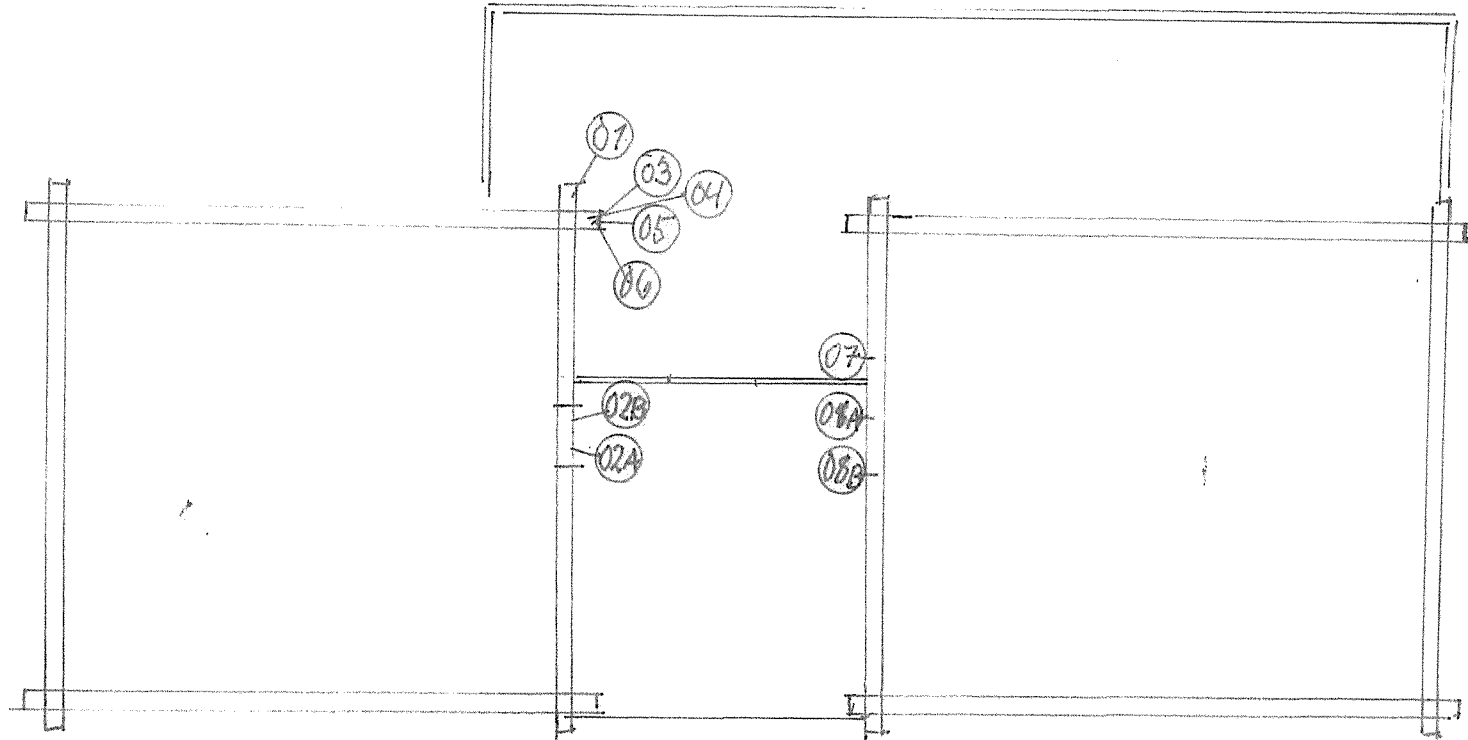
Prøve nr.	Sted	Rom	Bark	Yte	Bearb.	Alle prøvene er tatt i 2. etasje, prøvene 01 til 06 er tatt i tømmerkjerne mot vest, 07 og 08 a og b er tatt i gavl i tømmerkjerne mot øst.
01	Vegg m. øst	Loftrom		X		4. Stokk fra gulv, 6cm fra ende av stokk.
02a	Vegg m. øst.	Trev			X	1. Stokk i topp av luke.
02b	Vegg m. øst	Trev			X	1. Stokk i topp av luke.
03	Vegg m. nord	Loftrom		X		6. Stokk fra gulv, i ende av stokk.
04	Vegg m. nord	Loftrom			?	4. Stokk fra gulv, i ende av stokk.
05	Vegg m. nord	Loftrom		X		3. Stokk fra gulv, i ende av stokk.
06	Vegg m. nord	Loftrom			?	2. Stokk fra gulv, i ende av stokk.
07	Gavl m. nord	Trev	X			1. Gavlstokk over trevgulv, (stokker med sot, årestue)
08a	Gavl m. nord	Trev	X			2. Gavlstokk over trevgulv, " " "
08b	Gavl m. nord	Trev	X			2. Gavlstokk over trevgulv, " " "

GAVL

Våningshus "Der nede" Helle - gnr./bnr. - 70/20 - Valle kommune

Aust - Agder fylke

Plantegning med boresteder

2. ETASJE

IKKE MÅL